

Utrikesminister Carl Bildt – Framtidskonferensen 20090317

I dessa dagar känns det som något av en utmaning att tala om framtiden. Vi befinner oss i den värsta ekonomiska nedgången på 80 år och dagligen läser vi rapporter om nedgångar i industriproduktion, utrikeshandel och BNP-tal med 10,20,30 och 40 procent. Häromdagen cirkulerade en siffra som berättade att finanskrisen hade raderat ut finansiella värden motsvarande nästan hälften av de samlade globala tillgångarna. En överdriven siffra helt säkert men ett uttryck för hur det psykologiska läget är just nu.

Det handlar om en anpassning som måste komma i en värld där de finansiella tillgångarna de tre senaste decennierna har vuxit tre gånger snabbare än världens BNP men som icke desto mindre är ytterligt smärtsam när den väl infinner sig.

Även om domedagen kanske inte är lika nära förestående som en del vill göra gällande och dagens dystopier förmodligen är lika osannolika som gårdagens utopier, är det utan tvivel så att vi ser en dramatisk nedgång i världsekonomin; den snabbaste och djupaste nedgången på många decennier och den första ekonomiska kris som drabbar hela världen samtidigt.

På samma sätt som de senaste årens uppgång har varit en i ordets egentliga mening global uppgång, ser vi nu en global lågkonjunktur som inget land undgår effekterna av.

Men låt oss för ett ögonblick skjuta de mest näraliggande bekymren åt sidan. En konferens av det här slaget ger ju ett utmärkt tillfälle att reflektera över de långa utvecklingsförloppen och lyfta blicken något för att försöka skönja vad som finns bortom horisonten.

För 200 år sedan var det nog ingen som ens kunde föreställa sig att Sverige och Finland någon gång skulle tillhöra världens 20 rikaste och teknologiskt mest avancerade länder. Då handlade rikedom om bördiga jordar som kunde föda stora befolkningar, en framstående aristokrati, ett behagligt klimat, oceangående flottor, stora arméer och ädla metaller i kungens skattkammare.

Och sanningen var den att ingen av oss besatte någonting av detta för 200 år sedan.

Sverige var ett land i utförslöpan som hade förlorat sitt Östersjövälde och Finland var ett litet och fattigt ockuperat område i det väldiga Tsarrysland.

Och inte hade vi särskilt mycket att erbjuda omvärlden. Det var järn och skogsprodukter som exporten då handlade om. Stål tillverkades alltjämt hantverksmässigt och det skedde framförallt i England, vars nio miljoner invånare några decennier tidigare hade tagit steget in industriålderns allra första fas.

Det skulle dröja mer än ett halvsekel innan industrialismen kom till Sverige och ännu ytterligare några decennier innan Finland, då som en självständig stat, på allvar inledde samma vandring in i det moderna och postmoderna industrisamhället.

När vi högtidlighåller märkesåret 1809 sker det i en tid då Finland och Sverige står varandra närmare politiskt än någon gång tidigare sedan rikssprängningen. Och vi är dessutom mer ekonomiskt jämbördiga än någonsin. Och vi är en del av en Östersjöregion som tillhör de mest dynamiska regionerna i Europa, ett av de få områden på vår kontinent som under de senaste tio åren har lyckats hålla jämna steg med USA i fråga om ekonomisk tillväxt.

Framgångsreceptet har varit gemensamt, en fruktbar kombination av snabb industrialisering och en successivt växande utrikeshandel i absoluta tal men som också som andel av BNP. Vi är två länder som är vana vid förändring och att leva under konkurrenstryck utifrån. I en epok, vars kanske främsta

kännetecken är den expanderande världshandeln och de förbättrade kommunikationerna, har denna öppenhet gentemot omvärlden gjort det möjligt för oss båda att mer än de flesta dra nytta av globaliseringen.

Och det är ingen dålig prestation med tanke på med vilken oerhörd kraft världen har förändrats under det senaste halvsekle.

Det är framförallt tre faktorer som har drivit den ekonomiska utvecklingen under de senaste sextio åren, *kommunikationerna*, *handeln* och den *ekonomiska integrationen*.

Handeln har expanderat med hjälp av kraftigt sänkta transportkostnader till följd av förbättrad logistik och teknologi. Kommunikationerna har förbättrats tack vare en serie spektakulära teknologiska genombrott och innovationer. Den ekonomiska integrationen, som är djupare och mer vittomfattande än någonsin tidigare i historien, har kommit till stånd genom några avgörande politiska processer som den transatlantiska gemenskapen, det europeiska enighetsverket och kommunismens sammanbrott som idé och ekonomiskt system.

Sänkningen av transportkostnaderna är dramatisk. Vi talar om en halvering på 40 år. När containern introducerades 1956 innebar den att kostnaderna för lastning och lossning kunde sänkas med mer än 90 procent. Mellan 1955 och 2004 föll kostnaderna för flygtransporter med lika mycket. Bara introduktionen av en ny jetmotor i mitten på 1960-talet sänkte kostnaderna med 40 procent på några år. Kostnaden för landsvägstransporter har sjunkit med 40 procent under de senaste 50 åren och för transporter på järnväg har kostnaderna halverats.

Det är mot den bakgrunden inte svårt att förstå att världshandeln har ökat 15 gånger sedan 1950 och tredubblat sin andel av den globala BNP.

Kostnadssänkningarna för kommunikations och informationstjänster är ännu mera dramatiska. I början av 1930-talet kostade ett telefonsamtal från London till New York 300 dollar. År 2001 hade kostnaden sjunkit till 1 dollar, dvs minskat 300 gånger eller med respektingivande 99,3 procent. Sedan dess har kostnaden sjunkit till några cent.

Moore's lag att kostnaden halveras och prestandan fördubblas för ett mikrochip var 18 månad gäller inte längre. Nu sker detta i storleksordningen en gång om året.

Slutligen: den ekonomiska integrationen. I årets rapport från Världsbanken "Reshaping Economic Geography", visas med betydande kraft den ekonomiska integrationens betydelse för välståndsutvecklingen. Världens mest integrerade marknader är också världens rikaste länder. I Västeuropa, Nordamerika och Nordostasien finns ungefär en sjättedel av världens befolkning som står för tre fjärdedelar av jordens BNP.

Det kan jämföras med hur världen såg ut före industrialismens genombrott då Kina och Indien med hälften av jordens invånare producerade två tredjedelar av den samlade världsproduktionen.

Världsbankens rapport innehåller också ett annat konstaterande som är särskilt intressant för oss. Det är att sjunkande transportkostnader visserligen leder till en kraftig ökning av långdistanshandeln, men ännu mer ökar faktiskt handeln mellan nära grannar.

Sverige och Finland har det gemensamt att vi valt att finnas med i alla tre dimensionerna.

Vi befinner oss i den absoluta frontlinjen när det handlar om att utveckla och utnyttja den moderna kommunikationsteknologin. Vi är världsledande inom mobiltelefoni och i den absoluta toppen när det gäller IT-användning.

Vi har bägge också satsat hårt på utrikeshandeln. I princip har utrikeshandelns andel av BNP fördubblats i bägge länderna sedan början av 1970-talet och särskilt snabbt har andelen ökat sedan 1990-talets början.

Och tillsammans tog vi steget in i Europeiska Unionen, ett politiskt och ekonomiskt vägval som gör oss delaktiga i en europeisk gemenskap som är starkare och mer djupgående än någonsin tidigare.

Och jag tror inte att det är en allt för djärv gissning att anta att det som har varit ett verksamt framgångsrecept i det förflutna är en bra förskrivning också för framtiden.

Det bästa svaret på dagen kris är med andra ord ökad integration med hjälp av ökad handel och ett ännu effektivare kommunikations- och informationsflöde. Och det största hotet är att världens ledare förfaller till protektionism, slutenhet och isolationism.

De närmaste åren kommer otvivelaktigt att ställa betydande krav på ledarskap och långsiktighet. En särskilt viktig uppgift är att utveckla de gemensamma institutionerna för att möjliggöra ett effektivare multilateralt samarbete.

Det nya Europas förmåga till samarbete testas nu i den värsta krisen sedan 1930-talet och det säger sig självt att hur vi tillsammans löser den uppgiften blir helt avgörande för medborgarnas tilltro till detta det största freds- och samarbetsprojektet i modern tid.

Som nationellt verksamma politiker i små nationer kan vi alltid hänvisa till en besvärlig omvärld och till att vi är ansvariga för skeppet men inte för vågorna. Men som delansvariga för den Europeiska Unionen duger inte den förklaringen. Vi har där uppgiften att tillsammans ta det globala ansvar som med all rätt förväntas av världens största marknad med världens största BNP och den viktigaste handelspartnern för mer än hälften av jordens länder.

Europeiska Unionen med sina 27 medlemsländer och sin världsvaluta är idag en ekonomisk maktfaktor som har ett lika stort ansvar för att göra det som krävs för att häva krisen som USA, Japan och Kina. Och – vilket är nog så viktigt – att låta bli att göra sådant som försvårar och försenar återhämtningen.

För länder som Finland och Sverige ger det europeiska samarbetet ett tillfälle att bidra till det globala arbetet med att häva den akuta krisen. Det är naturligt för oss att stå upp för den frihandelslinje och den öppna samarbetslinje som har varit så framgångsrik i det förgångna och är så löftesrik för framtiden.

I det långsiktiga ledarskapet ligger också uppgiften att adressera de många omställningsproblem som blir så många fler och så mycket mer svårhanterliga i en kraftigt nedåtgående konjunktur. Vi måste kunna möta kraven på omställning med medel som säkrar den långsiktiga tillväxten och välförhållandenutvecklingen.

Och vi måste kunna visa att i förändringen finns möjligheterna.

Den öppna marknadsekonomins styrka är att den alltid kommer igen. Och den viktigaste politiska uppgiften är därför inte att bromsa omställningen utan att underlätta återställningen så att nedgången blir så kort som möjligt.

Därför ska vi använda de närmaste åren till att investera i sådant som skapar tillväxt och utveckling på sikt. Det gäller inte minst investeringar i ny teknologi och infrastruktur för att förbättra kommunikationer och informationsflöden liksom i individens kunskaper och kompetens.

Vår uppgift är att bereda marken för morgondagens samhälle, inte att slå vakt om gårdagens.

I det arbetet är våra öppna demokratiska samhällen en avgörande tillgång. Jag vill påstå att vi har en stor fördel jämfört med de mer eller mindre auktoritära kommandoekonomier som fortfarande finns kvar. Hos oss finns en grundmurad tilltro till institutionerna som håller också i svåra tider. Och det finns utrymme att debattera och ifrågasätta utvecklingen som korrigerar misstag och föder in nya idéer.

De senaste månadernas händelser har rest många intrikata frågor som kräver bra svar om vi vill förhindra att utvecklingen löper amok i framtiden.

Vi ska vara ödmjuka nog att ställa dessa frågor, men också självsäkra i vår övertygelse om att svaren inte står att finna i nya gränser och högre murar, inte i slutenhet och minskat samarbete. Färre gränser, rivna murar, öppenhet och samarbete har gett oss åtskilliga decennier av ökat globalt välstånd. Låt oss inte glömma det.

Den som vill bygga en bättre framtid kan inte nöja sig med att lära av misstagen. Han eller hon måste också lära sig av framgångarna.

./.

